

Тема 3. ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЗА ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

Поняття інвестиційних активів. Оподаткування операцій фізичної особи з інвестиційними активами.

Доходи по цінних паперах. Проценти, дивіденди. Особливості оподаткування пасивних доходів фізичних осіб від володіння цінними паперами різних видів.

3.1. Основні положення Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб»

Законодавчий акт, що регулює податки з доходів фізичних осіб
Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.2003 № 889-IV.

Дохід – сума будь-яких коштів, вартість матеріального і нематеріального майна, інших активів, що мають вартість, у тому числі цінних паперів або деривативів, одержаних платником податку у власність або нарахованих на його користь, чи набутих незаконним шляхом у випадках, визначених підпунктом 4.2.16 пункту 4.2 статті 4 Закону, протягом відповідного звітного податкового періоду з різних джерел як на території України, так і за її межами (п.1.2 Закону).

Дохід з джерелом його походження з України – будь-який дохід, одержаний платником податку або нарахований на його користь від здійснення будь-яких видів діяльності на території України, у тому числі, але не виключно, у вигляді:

- а) процентів за борговими вимогами чи зобов'язаннями, випущеними (емітованими) резидентом;
- б) дивідендів, нарахованих резидентом – емітентом корпоративних прав;
- в) доходів у вигляді інвестиційного прибутку від здійснення операцій, з цінними паперами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах; тощо (п.1.3).

Пасивний дохід – дохід, отриманий у вигляді процентів, дивідендів, роялті, страхових виплат і відшкодувань, а також орендних (лізингових) платежів за договорами оперативної оренди.

Податковий агент – юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ) або фізична особа чи представництво нерезидента – юридичної особи, які незалежно від їх організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати цей податок до бюджету від імені та за рахунок платника податку, вести податковий облік та подавати податкову звітність податковим органам відповідно до Закону, а також нести відповідальність за порушення норм цього Закону (п.1.15.).

Згідно зі Законом, (ст.4), загальний річний оподатковуваний дохід складається з суми загальних місячних оподатковуваних доходів звітного року, а також іноземних доходів, одержаних протягом такого звітного року. До складу загального місячного оподаткованого доходу включаються зокрема:

- доходи у вигляді заробітної плати, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) платникові податку відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору (п.4.2.1.);
- дохід у вигляді процентів (дисконтних доходів), дивідендів та роялті, вирашів, призів; інші доходи, крім зазначених у пункті 4.3 цієї статті (п.4.2.12.).

Законом уведені такі поняття, як податковий кредит (сума (вартість) витрат, понесених платником податку – резидентом у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів – фізичних або юридичних осіб протягом звітного року (крім витрат на сплату податку на додану вартість та акцизного збору), на суму яких дозволяється зменшення суми його загального річного оподаткованого доходу, що одержаний за наслідками такого звітного року, у випадках, визначених Законом) (п. 1.16; ст.5), та *податкові соціальні пільги* (ст.6) (зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, який отримується з джерел на території України від одного працедавця у вигляді заробітної плати).

Згідно зі Законом, п. 8.1.1., податковий агент, який нараховує (виплачує) оподатковуваний дохід на користь платника податку, утримує податок від суми такого доходу за його рахунок, використовуючи ставку податку, що визначена у відповідних пунктах статті 7 цього Закону.

Доходи, які не включаються до складу загального місячного або річного оподатковуваного доходу, зокрема:

- сума доходів, отриманих платником податку від розміщення ним коштів у цінні папери, емітовані Міністерством фінансів України (п.4.3.3);
- дивіденди, які нараховуються на користь платника податку у вигляді акцій (часток, паїв), емітованих юридичною особою-резидентом, що нараховує такі дивіденди, за умови, коли таке нарахування ніяким чином не змінює пропорцій (часток) участі всіх акціонерів (власників) у статутному фонді емітента, та внаслідок чого збільшується статутний фонд такого емітента на сукупну номінальну вартість таких нарахованих дивідендів (4.3.17.)

Ставка податку (ст.7)

Ставка податку становить 15 відсотків від об'єкта оподаткування, крім випадків, визначених у пунктах 7.2-7.3 (п.7.1).

Ставка податку становить 5 відсотків від об'єкта оподаткування, нарахованого податковим агентом як:

- процент на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок (у тому числі картковий рахунок);
- процентний або дисконтний дохід за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом;
- процент на вклад (внесок) до кредитної спілки, створеної відповідно до Закону;
- інвестиційний дохід, який виплачується компанією, що управляє активами інституту спільного інвестування, відповідно до Закону;
- дохід за іпотечним сертифікатом участі, іпотечним сертифікатом з фіксованою дохідністю, відповідно до закону;
- дохід за сертифікатом фонду операцій з нерухомістю;
- дохід, який виплачується управителем фонду фінансування будівництва;
- дохід учасника фонду банківського управління;
- в інших випадках, прямо визначених відповідними нормами цього Закону (п.7.2).

Відповідно з п.4.2.12 Закону до складу загального місячного оподатковуваного доходу включається дохід у вигляді **процентів** (дисконтних доходів), **дивідендів** та роялті, вигравшів, призів; інші доходи.

Оподаткування процентів (п.9.2)

Податковим агентом платника податку при нарахуванні (сплаті) на його користь доходів, визначених у пункті 7.2 статті 7 цього Закону, є особа, яка здійснює таке нарахування (сплату).

Загальна сума податків, утриманих протягом звітного податкового місяця з таких нарахованих (сплачених) процентів платнику податку, сплачується (перераховується) таким податковим агентом до бюджету у строки, визначені законом для місячного податкового періоду.

Податковий агент, який нараховує проценти, надає податковий розрахунок загальної суми нарахованих процентів та загальної суми утриманих з них податків у складі податкової декларації з податку на прибуток підприємств у строки, встановлені законом для такого податку. При цьому інформація щодо окремого банківського вкладного (депозитного) або поточного (у тому числі карткового) рахунку фізичної особи, суми нарахованих на нього процентів, а також відомостей щодо такої фізичної особи – вкладника не надається (п.9.2.2).

Оподаткування процентів (у тому числі дисконтних доходів), сплачених (нарахованих) з інших підстав, ніж зазначені у підпункті 9.2.1 цього пункту, здійснюється у загальному порядку, встановленому цим Законом для доходів, що кінцево оподатковуються при їх виплаті, за ставкою, визначеною у пункті 7.1 статті 7 цього Закону (п.9.2.3).

Доходи, зазначені у цьому пункті, кінцево оподатковуються при їх виплаті за їх рахунок.

Оподаткування дивідендів (п.9.3)

Податковим агентом платника податку при нарахуванні (виплаті) на його користь дивідендів, крім випадків, визначених у підпункті 4.3.17 цього Закону, є емітент корпоративних прав або за його дорученням – інша особа, яка здійснює таке нарахування (виплату).

Резидент, що виплачує дивіденди платникам цього податку, надає податковому органу у строки, встановлені законом для місячного податкового періоду, податковий розрахунок про нараховані дивіденди, форма якого визначається за правилами, встановленими законом.

Дивіденди, які нараховані платнику податку емітентом корпоративних прав – резидентом, що є фізичною або юридичною особою, підлягають оподаткуванню за ставкою, визначеною пунктом 7.1 статті 7 цього Закону.

Доходи, зазначені у цьому пункті, кінцево оподатковуються при їх виплаті за їх рахунок.

Оподаткування інвестиційного прибутку (п.9.6)

Відповідно з п.4.2.13 Закону, до складу загального оподаткованого доходу включається інвестиційний прибуток від здійснення платником податку операцій з цінними паперами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах, крім доходу від операцій, зазначених у підпунктах 4.3.3 та 4.3.17 цієї статті;

Облік фінансових результатів операцій з інвестиційними активами ведеться платником податку самостійно, окремо від інших доходів і витрат (п.9.1).

Інвестиційний прибуток розраховується як позитивна різниця між доходом, отриманим платником податку від продажу окремого інвестиційного активу, та його вартістю, що розраховується виходячи з суми витрат, понесених у зв'язку з придбанням такого активу, з урахуванням норм підпункту 9.6.4 цього пункту.

До продажу інвестиційного активу прирівнюються також операції з: обміну інвестиційного активу на інший інвестиційний актив; зворотного викупу корпоративного права його емітентом, яке належало платнику податку; повернення платнику податку коштів або майна (майнових прав), попередньо внесених ним до статутного фонду емітента корпоративних прав, внаслідок виходу такого платника податку з числа засновників (учасників) такого емітента чи ліквідації такого емітента.

Придбанням інвестиційного активу вважаються також операції з внесення платником податку коштів або майна до статутного фонду юридичної особи – резидента в обмін на емітовані ним корпоративні права.

Інвестиційний актив, подарований платнику податку чи успадкований платником податку, вважається придбаним за нульовою вартістю.

До складу загального річного оподаткованого доходу платника податку включається позитивне значення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами за наслідками такого звітного року (п.9.6.6), з урахуванням положень пп.9.6.3-9.6.5.

Загальний фінансовий результат операцій з інвестиційними активами визначається як сума інвестиційних прибутків, отриманих платником податку протягом звітного року, зменшена на суму інвестиційних збитків, понесених платником податку протягом такого року.

Якщо загальний фінансовий результат операцій з інвестиційними активами має від'ємне значення, то його сума переноситься у зменшення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами наступних років до його повного погашення.

Норми цього пункту не поширюються на придбання або продаж (погашення) платником податку цінних паперів у вигляді ощадних (депозитних) сертифікатів, іпотечних сертифікатів участі, іпотечних сертифікатів з фіксованою дохідністю.

3.2. Практичне застосування положень Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.2003 № 889-IV» відносно операцій з цінними паперами та доходів за ними.

Приклад 3.1

01.04.2007 прийнято рішення зборами акціонерів ВАТ «Старт» про виплату дивідендів за 2004 рік, всього у сумі 50 000 грн., у тому числі дивіденди фізичним особам – 15 000 грн.,

юридичним особам – 35 000 грн. Дивіденди виплачено 10.06.2007 р. Яким чином оподатковуються ці операції?

Рішення.

п/п	Дата	Зміст	Сума, грн.
1	до 10.06.2007	Перераховано авансовий внесок з податку на прибуток: $50\,000 \times 25\% = 12\,500$	12 500
2	30.04.2007	Утримано податок з доходів фізичних осіб: $15\,000 \times 15\% = 2\,250$	2 250,00
3	20.05.2007	Надано податковому органу податковий розрахунок про нараховані дивіденди	
4	до 30.05.2007	Перераховано податок з доходів фізичних осіб	2 250,00
5	10.06.2007	Виплачено дивіденди фізичним особам: $15\,000 - 2\,250 = 12\,750$	12 750,00
	10.06.2007	Виплачено дивіденди юридичним особам	35 000

Відповідно до п.9.3 Закону «Про оподаткування доходів фізичних осіб», податковим агентом платника податку при нарахуванні (виплаті) на його користь дивідендів є емітент корпоративних прав. Дивіденди, підлягають оподаткуванню за ставкою, визначеною пунктом 7.1 статті 7 цього Закону, та кінцево оподатковуються при їх виплаті за їх рахунок. Резидент, що виплачує дивіденди платникам цього податку, надає податковому органу у строки, встановлені законом для місячного податкового періоду, податковий розрахунок про нараховані дивіденди, форма якого визначається за правилами, встановленими законом.

Приклад 3.2

01.04.2005 прийнято рішення зборами акціонерів ЗАТ «Фініш» про виплату дивідендів за 2004 рік, всього у сумі 50 000 грн., у тому числі дивіденди фізичним особам – 15 000 грн., юридичним особам – 35 000 грн. Всі дивіденди вирішено виплатити у вигляді акцій не змінюючи співвідношення часток учасників та збільшуючи статутний капітал. Яким чином оподатковуються ці операції?

Відповідь.

Відповідно з п.7.8.5 Закону «Про оподаткування прибутку підприємств», авансовий внесок не справляється у разі виплати дивідендів у вигляді акцій, емітованих підприємством, яке нараховує дивіденди, за умови, що така виплата ніяким чином не змінює пропорцій (часток) участі всіх акціонерів (власників) у статутному фонді підприємства-емітента, незалежно від того чи були такі акції (частки, паї) належним чином зареєстровані. Відповідно з п.4.3.17 Закону «Про оподаткування доходів фізичних осіб» не включаються до складу загального місячного або річного оподатковуваного доходу фізичних осіб дивіденди, які нараховуються на користь платника податку у вигляді акцій, емітованих юридичною особою-резидентом, що нараховує такі дивіденди, за умови, коли таке нарахування ніяким чином не змінює пропорцій (часток) участі всіх акціонерів у статутному фонді емітента, та внаслідок чого збільшується статутний фонд такого емітента на сукупну номінальну вартість таких нарахованих дивідендів.